

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
ELEONOR SHARPSTON
prezentate la 27 noiembrie 2014¹

Cauza C-497/13

Froukje Faber
împotriva
Autobedrijf Hazet Ochten BV
[cerere de decizie preliminară formulată de

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden (Țările de Jos)]

„Directiva 1999/44/CE — Calitatea cumpărătorului — Protecție jurisdicțională —
Neconformitatea bunurilor — Obligație de informare a vânzătorului — Sarcina probei”

1. În prezenta cauză, Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden (Țările de Jos) (denumită în continuare „instanța de trimitere”) a adresat două serii de întrebări preliminare referitoare la Directiva 1999/44/CE, care armonizează normele privind anumite aspecte ale contractelor încheiate cu consumatorii². Prima serie privește în esență aspectul dacă dreptul Uniunii impune ca o instanță națională să analizeze din oficiu dacă o parte care cumpără bunuri este un consumator în sensul Directivei 1999/44 și, în cazul unui răspuns afirmativ, care este conținutul acestei obligații³. A doua serie are ca obiect obligația consumatorului de a informa vânzătorul despre neconformitatea bunurilor livrate în temeiul unui contract reglementat de Directiva 1999/44 și sarcina probei privind o astfel de neconformitate în orice procedură subsecventă.

2. Aceste întrebări au fost formulate în cadrul unui litigiu între doamna Froukje Faber, pe de o parte, și Autobedrijf Hazet Ochten BV (denumită în continuare „Hazet”), pe de altă parte, în legătură cu repararea prejudiciului rezultat din presupusa neconformitate a unui autoturism de ocazie vândut de Hazet doamnei Faber și care a luat foc.

1 — Limba originală: engleza.

2 — Directiva 1999/44/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 mai 1999 privind anumite aspecte ale vânzării de bunuri de consum și garanțiile conexe (JO L 171, p. 12, Ediție specială, 15/vol. 5, p. 89). Această directivă a fost modificată, ulterior faptelor din procedura principală, prin Directiva 2011/83/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2011 privind drepturile consumatorilor (JO L 304, p. 64) (denumită în continuare „Directiva 2011/83”).

3 — Vom utiliza expresiile „din oficiu” și „*ex officio*” în același sens în prezentele concluzii.

Directiva 1999/44

3. Directiva 1999/44 contribuie la realizarea obiectivului de a asigura un nivel ridicat de protecție a consumatorilor, stabilit la articolul 169 TFUE⁴. Aceasta prevede o armonizare minimă⁵. Potrivit considerentului (5), „crearea unui set comun de norme minime de protecție a consumatorului, valabil indiferent de locul de achiziție a bunurilor în [Uniunea Europeană], va întări încrederea consumatorului și va da consumatorilor posibilitatea să profite cât mai mult de piața internă”.

4. Considerentul (6) identifică neconformitatea bunurilor cu contractul ca fiind cauza principalelor dificultăți pe care le întâmpină consumatorii și principala sursă a disputelor cu vânzătorii. Considerentul (7) se întemeiază pe principiul conformității și precizează că:

„[...] bunurile trebuie să fie conforme cu specificațiile contractuale; [...] principiul conformității cu contractul poate fi considerat comun diferitor tradiții juridice interne; [...] în unele tradiții juridice interne, asigurarea unui nivel minim de protecție a consumatorului nu se poate baza doar pe acest principiu; [...] în temeiul unor astfel de tradiții juridice, pot fi utile, în special, prevederi de drept intern suplimentare pentru a asigura protecția consumatorului în cazurile în care părțile nu au convenit asupra unor condiții contractuale specifice sau atunci când părțile au convenit asupra unor condiții contractuale sau acorduri prin care, în mod direct sau indirect, se limitează sau se renunță la drepturile consumatorului și care, în măsura în care aceste drepturi sunt prevăzute de prezenta directivă, nu sunt obligatorii pentru consumator.”

5. Potrivit considerentului (8), pentru a facilita aplicarea principiului conformității, „este utilă introducerea unei prezumții care poate fi combătută de conformitate cu contractul pentru cele mai comune situații; [...] această prezumție nu limitează principiul libertății contractuale [...]”. Considerentul (8) prevede în continuare că, „în absența unor condiții contractuale specifice, precum și în cazul în care se aplică clauza protecției minime, elementele menționate în această prezumție pot fi utilizate pentru a stabili neconformitatea bunurilor cu contractul; [...] calitatea și performanța la care consumatorii se pot aștepta, în mod rezonabil, vor depinde, *inter alia*, de starea bunului: bun de consum nou sau de ocazie; [...] elementele menționate în prezumție sunt cumulative; [...] în cazul în care circumstanțele cazului determină ca un anumit element să devină în mod evident necorespunzător, restul elementelor prezumției se aplică în continuare”.

6. Potrivit considerentului (19), „[...] ar trebui să li se permită statelor membre să stabilească o perioadă în care consumatorul trebuie să informeze vânzătorul despre orice neconformitate; [...] statele membre pot asigura un nivel mai ridicat al protecției consumatorului, neintroducând o astfel de obligație; [...] în orice caz, consumatorii din [Uniunea Europeană] ar trebui să dispună de cel puțin două luni pentru a informa vânzătorul despre existența unei neconformități”.

7. Considerentul (22) precizează că „[...] părțile, de comun acord, nu pot limita sau renunța la drepturile acordate consumatorilor, pentru că altfel protecția legală acordată ar fi împiedicată [...]”.

8. În sensul Directivei 1999/44, „consumator” înseamnă „orice persoană fizică care, în contractele reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri care nu au legătură cu meseria, activitatea comercială sau profesia sa” [articolul (1) alineatul (2) litera (a)]; „vânzător” înseamnă „orice persoană fizică sau juridică care vinde, în temeiul unui contract, bunuri de consum în exercitarea meseriei, activității comerciale sau profesiei sale” [articolul (1) alineatul (2) litera (c)], iar „bunurile de consum” includ „orice obiect mobil corporal” [articolul (1) alineatul (2) litera (b)]⁶.

4 — Considerentul (1) al Directivei 1999/44. Articolul 169 alineatul (1) TFUE prevede: „Pentru a promova interesele consumatorilor și pentru a asigura un nivel ridicat de protecție a consumatorilor, Uniunea contribuie la protecția sănătății, a siguranței și a intereselor economice ale consumatorilor, precum și la promovarea dreptului acestora la informare, educare și organizare în vederea apărării intereselor lor”.

5 — Articolul 1 alineatul (1) din Directiva 1999/44.

6 — Niciuna dintre excepțiile de la această definiție nu pare a fi relevantă în prezenta cauză. A se vedea de asemenea punctul 55 de mai jos.

9. În conformitate cu articolul 2 alineatul (1), „[v]ânzătorul trebuie să livreze consumatorului bunuri conforme cu contractul de vânzare”. Potrivit articolului 2 alineatul (2), bunurile de consum se presupun a fi conforme cu contractul în cazul în care:

- „(a) corespund descrierii date de vânzător și posedă calitățile bunurilor pe care vânzătorul le-a prezentat consumatorului ca mostră sau ca model;
- (b) sunt corespunzătoare scopului special pentru care consumatorul le solicită și pe care el l-a adus la cunoștința vânzătorului la încheierea contractului și pe care vânzătorul l-a acceptat;
- (c) sunt corespunzătoare scopurilor pentru care bunurile de același tip se utilizează în mod normal;
- (d) prezintă calitatea și performanța care sunt normale pentru bunurile de același tip și la care consumatorul se poate aștepta în mod rezonabil, dată fiind natura bunurilor și ținându-se seama de orice declarații publice privind caracteristicile specifice ale bunurilor făcute de vânzător, producător sau reprezentantul acestuia, în special în reclame sau prin etichetare.”

10. Articolul 2 alineatul (3) precizează că „[n]u se consideră a fi o neconformitate în sensul prezentului articol în cazul în care, la încheierea contractului, consumatorul cunoștea sau nu putea, în mod rezonabil, să nu cunoască neconformitatea sau în cazul în care neconformitatea își are originea în materialele furnizate de consumator”.

11. Articolul 3 alineatul (1) prevede că vânzătorul este răspunzător față de consumator pentru orice neconformitate existentă în momentul livrării bunurilor. Articolul 3 stabilește apoi modalitățile de reparare a prejudiciului aflate la dispoziția consumatorului. Acestea sunt rezumate la articolul 3 alineatul (2) în următoarea ordine: repararea sau înlocuirea bunurilor, astfel încât ele să fie repuse în conformitate gratuit, o reducere de preț corespunzătoare și rezoluțiunea contractului pentru bunurile respective.

12. Articolul 5, intitulat „Termenele”, prevede:

„(1) Vânzătorul este considerat responsabil în temeiul articolului 3, în cazul în care neconformitatea devine aparentă în termen de doi ani de la livrarea bunurilor. În cazul în care, în temeiul legislației interne, drepturile prevăzute la articolul 3 alineatul (2) sunt supuse unei perioade de limitare, această perioadă nu expiră înainte de doi ani de la data livrării⁷].

(2) Statele membre pot prevedea că, pentru a beneficia de drepturile sale, consumatorul trebuie să informeze vânzătorul despre neconformitate în termen de două luni de la data la care a constatat o astfel de neconformitate.

[...]

(3) Cu excepția cazului în care se dovedește altfel, se presupune că orice neconformitate care devine aparentă în termen de șase luni de la livrarea bunurilor a existat la momentul livrării, cu excepția cazului în care prezumția în cauză este incompatibilă cu natura bunurilor sau cu natura neconformității.”

7 — A se vedea și considerentul (17) al directivei. Mai mult, potrivit articolului 7 alineatul (1), statele membre pot prevedea că, în cazul bunurilor de ocazie, vânzătorul și consumatorul pot conveni asupra unui termen mai scurt de răspundere a vânzătorului. Țările de Jos nu au folosit această opțiune.

13. Articolul 8 alineatul (2) („Legislația internă și protecția minimă”) prevede:

„Statele membre pot adopta sau menține în vigoare dispoziții mai stricte, compatibile cu prevederile din tratat, în domeniul reglementat de prezenta directivă, pentru a asigura un nivel mai ridicat de protecție a consumatorului.”⁸

14. În conformitate cu articolul 9, „[s]tatele membre iau măsuri corespunzătoare pentru a informa consumatorul cu privire la legislația internă de transpunere a prezentei directive și încurajează, după caz, organizațiile profesionale să informeze consumatorii asupra drepturilor lor”.

Dreptul olandez

15. Articolul 7:5 alineatul (1) din Codul civil olandez (Burgerlijk Wetboek, denumit în continuare „BW”) definește vânzarea de bunuri de consum ca fiind „contractul privind vânzarea unui bun mobil [...] încheiat între un vânzător care acționează în exercitarea unei activități profesionale sau comerciale și un cumpărător care este o persoană fizică și care nu acționează în exercitarea unei activități profesionale sau comerciale”.

16. Potrivit articolului 7:17 alineatul (1) din BW, bunul livrat trebuie să fie conform contractului.

17. Articolul 7:18 alineatul (2) din BW, prin care a fost transpus articolul 5 alineatul (3) din Directiva 1999/44 în dreptul olandez, prevede că:

„La vânzarea de bunuri de consum se prezumă că bunul nu corespundea contractului la momentul livrării dacă, după șase luni de la livrarea bunului, devine aparent că acesta nu este conform obiectului contractului, cu excepția cazului în care natura bunului sau natura neconformității nu permite acest lucru.”

18. Potrivit expunerii de motive referitoare la articolul 7:18 alineatul (2) din BW, cumpărătorul trebuie să invoce (și, în caz de litigiu, să facă dovada) că bunul nu era conform obiectului contractului și că această neconformitate a devenit aparentă în termen de șase luni de la momentul livrării. În acest caz, vânzătorul are sarcina, așadar, de a face dovada că, la livrare, bunul corespundea contractului.

19. Articolul 7:23 alineatul (1) din BW prevede:

„Cumpărătorul care, după ce a constatat sau trebuia în mod rezonabil, după împrejurări, să fi constatat că bunul care a făcut obiectul livrării nu corespunde contractului, nu a informat vânzătorul în timp util nu îi mai poate opune acestuia neconformitatea bunului livrat cu contractul. Cu toate acestea, dacă se constată că bunul nu are caracteristicile promise de vânzător sau dacă neconformitatea se referă la fapte pe care vânzătorul le cunoștea sau trebuia să le cunoască, dar a omis să le comunice celeilalte părți, cumpărătorul trebuie să informeze vânzătorul în timp util de la constatare. În cazul unei vânzări de bunuri de consum, aducerea la cunoștință trebuie să aibă loc în timp util după constatare; informarea se consideră a fi făcută în termen dacă de la constatare nu au trecut mai mult de două luni.”

20. Potrivit instanței de trimitere, cumpărătorul trebuie să informeze vânzătorul că ceea ce s-a livrat nu corespunde contractului în sensul articolului 7:17 din BW. Nu este necesar ca informarea să fie făcută în scris, o comunicare orală fiind suficientă. Din jurisprudența constantă a Hoge Raad (Curtea Supremă din Țările de Jos) rezultă că, în cazul în care vânzătorul invocă în apărare faptul că informarea a fost

8 — A se vedea de asemenea considerentul (24) al Directivei 1999/44 și articolul 169 alineatul (4) TFUE.

tardivă [din perspectiva condiției temporale referitoare la vânzările de bunuri de consum de la articolul 7:23 alineatul (1) a treia teză], cumpărătorul are obligația să invoce și, atunci când este necesar, să facă dovada că a făcut reclamația în timp util și într-un mod care să îi permită vânzătorului să își dea seama că este vorba despre o reclamație.

21. Instanța de trimitere a explicat că, atunci când vânzătorul este informat prea târziu, cumpărătorul pierde orice drept întemeiat pe neconformitate.

22. Problema dacă cumpărătorul a informat sau nu a informat vânzătorul în timp util [din perspectiva condiției temporale general aplicabile referitoare la vânzări de la articolul 7:23 alineatul (1) prima și a doua teză] depinde (potrivit jurisprudenței Hoge Raad) de aspectul dacă (i) a realizat o verificare pe care o putea în mod rezonabil efectua în împrejurările date pentru a stabili dacă bunul care i-a fost livrat este sau nu este conform contractului și (ii) a adus la cunoștința vânzătorului aceste constatări în timp util de la momentul de la care a constatat (sau de la care trebuia să constate în urma acestor verificări) că bunul livrat nu corespunde contractului. Termenul pentru verificarea menționată la punctul (i) depinde de împrejurările fiecărei cauze, fiind necesar să se țină seama printre altele de natura și de caracterul aparent al neconformității, de modul în care poate fi descoperită și de cunoștințele cumpărătorului. Este posibil să fie necesară verificarea de către un expert. În ceea ce privește termenul menționat la punctul (ii), în cazul altor tipuri de vânzare decât vânzarea de bunuri de consum trebuie să se țină seama de interesele tuturor părților implicate și de toate împrejurările relevante. Astfel, nu există un anumit termen. În ceea ce privește vânzarea de bunuri de consum, aspectul dacă informarea vânzătorului realizată la mai mult două luni de la constatare este sau nu este făcută în timp util depinde de faptele și de împrejurările concrete.

23. În pofida faptului că articolul 7:23 alineatul (1) din BW (cu excepția ultimei teze) se aplică atât vânzării de bunuri de consum, cât și altor tipuri de vânzare, instanța de trimitere a afirmat că această dispoziție pune în aplicare articolul 5 alineatul (2) din Directiva 1999/44.

24. În dreptul olandez, majoritatea aspectelor reglementate de legislația privind protecția consumatorului nu sunt considerate de norme de ordine publică.

25. În temeiul articolului 22 din Codul de procedură civilă (Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, denumit în continuare „Rv”), în toate împrejurările și în fiecare etapă a procedurii, un judecător poate solicita ambelor părți sau uneia dintre ele explicații suplimentare referitoare la pozițiile lor. Judecătorul decide, în conformitate cu articolul 23 din Rv, cu privire la tot ceea ce părțile au invocat sau au solicitat și, potrivit articolului 24 din Rv, pe baza faptelor, a împrejurărilor și a motivelor pe care părțile își întemeiază reclamația (reclamațiile). Articolul 149 din Rv nu permite, în principiu, unui judecător să ia în considerare fapte care nu se regăsesc în observațiile părților, dacă nu sunt de notorietate.

26. În apel, un judecător poate decide doar asupra motivelor invocate de părți. Totuși, el poate aplica din oficiu dispozițiile de ordine publică. Părțile pot prezenta fapte noi, dar numai în prima serie de observații scrise pe care le depun în apel.

27. În ședință, guvernul olandez a mai arătat că, în pofida rolului său pasiv în procesele civile, un judecător din Țările de Jos trebuie să decidă care sunt dispozițiile legale aplicabile anumitor fapte și are la dispoziție alte mijloace concrete pentru clarificarea litigiilor, cum este dreptul de a cere părților informații suplimentare.

Situația de fapt, procedura și întrebările preliminare

28. La 27 mai 2008, doamna Faber a cumpărat de la Hazet un autoturism de ocazie la prețul de 7 002 euro. Autoturismul a fost livrat în aceeași zi. Condițiile contractuale au fost stabilite într-un formular tipizat intitulat „Contract de vânzare cu un particular” (Koopovereenkomst particulier), în care au fost menționate, *inter alia*, numele și adresa doamnei Faber, specificațiile autoturismului, condițiile vânzării („fără nicio garanție”) și prețul, precum și semnăturile, aparținând doamnei Faber și unui reprezentant al Hazet.

29. La 26 septembrie 2008, doamna Faber se afla la volanul autoturismului și se deplasa la o întâlnire de afaceri. În autoturism se afla și fiica acesteia. Autoturismul a luat foc și a ars complet. Autoturismul a fost transportat, din dispoziția serviciului de intervenție, către un atelier auto al Hazet cu ajutorul unui vehicul de remorcare, pentru păstrarea sa în condiții de siguranță. Doamna Faber susține că a avut o convorbire telefonică cu Hazet în timp ce ea și fiica sa, ambele aflate în vehiculul de remorcare, se îndreptau spre Hazet în ziua incendiului. Hazet a negat că în acel moment doamna Faber ar fi menționat ceva în legătură cu posibila cauză a incendiului sau cu implicarea Hazet. La cererea Hazet, autoturismul a fost transportat la Autodemontagebedrijf Reuvers (denumită în continuare „Reuvers”), unde urma să fie păstrat în conformitate cu dispozițiile de mediu în vigoare.

30. La începutul anului 2009, la inițiativa Hazet, cele două părți au avut o convorbire telefonică despre autoturismul ars, iar doamna Faber a afirmat că aștepta încă raportul poliției cu privire la incendiu.

31. La 16 februarie 2009, doamna Faber a solicitat poliției raportul tehnic de expertiză, dar, la 26 februarie 2009, poliția i-a comunicat că nu a fost întocmit niciun raport tehnic.

32. La 8 mai 2009, autoturismul a fost demontat de Reuvers, care informase Hazet prin e-mail cu două zile înainte despre intenția sa de a proceda astfel în lipsa unor instrucțiuni contrare⁹.

33. Prin scrisoarea din 11 mai 2009, doamna Faber a comunicat societății Hazet că o consideră răspunzătoare pentru prejudiciul (în valoare totală de 10 828,55 euro) rezultat în urma incendiului, care include prețul de cumpărare al autoturismului și distrugerea următoarelor bunuri: un laptop, un aparat foto, o jachetă de piele, o altă jachetă, un sistem de radionavigație și un panou cu fotografii destinat clientului cu care urma să se întâlnească. De asemenea, ea a susținut că a suferit o traumă psihologică.

34. La începutul lunii iulie 2009, doamna Faber a însărcinat întreprinderea Extensio, specializată în evaluarea prejudiciilor, cu realizarea unei expertize tehnice privind cauza incendiului. La 7 iulie 2009, această întreprindere a comunicat doamnei Faber faptul că expertiza nu poate fi realizată întrucât autoturismul a fost deja demontat și nu mai este disponibil în vederea expertizării.

35. Hazet a negat orice răspundere pentru prejudiciul produs și a refuzat să plătească despăgubiri. Aceasta a susținut, *inter alia*, că doamna Faber a informat-o prea târziu cu privire la pretinsa neconformitate, neglijând astfel dispozițiile articolului 7:23 alineatul (1) din BW, și că a așteptat să treacă nouă luni înainte de a solicita expertiza tehnică.

36. La 26 octombrie 2010, doamna Faber a formulat la Rechtbank te Arnhem (denumită în continuare „Rechtbank”) o acțiune prin care a solicitat din partea Hazet despăgubiri plus dobânzile legale și cheltuielile extrajudiciare pentru acoperirea prejudiciului suferit. Ea a susținut că autoturismul nu a corespuns contractului de vânzare încheiat și că, prin urmare, Hazet a încălcat articolul 7:17 din BW. Doamna Faber nu a invocat în mod expres faptul că a avut calitatea de consumator.

9 — Din dosarul național nu rezultă că doamna Faber, în calitate de proprietar al autoturismului, a fost contactată de Hazet sau de Reuvers înainte de demontare.

37. Hazet a contestat existența neconformității și, în plus, a invocat faptul că doamna Faber a depus reclamația tardiv, astfel încât, în temeiul articolului 7:23 alineatul (1) din BW, a decăzut din dreptul de a solicita repararea prejudiciului.

38. La 27 aprilie 2011, Rechtbank a respins acțiunea formulată de doamna Faber și a considerat că Hazet s-a întemeiat cu succes pe articolul 7:23 alineatul (1) din BW, întrucât primul contact dintre părți a avut loc la începutul anului 2009, așadar, după trecerea unei perioade de peste trei luni de la data producerii incendiului (din momentul în care s-a constatat neconformitatea). Doamna Faber nu a demonstrat nicio împrejurare specială care să justifice această întârziere. Rechtbank nu s-a pronunțat cu privire la problema dacă doamna Faber a fost suficient de explicită față de Hazet în cursul convorbirilor telefonice de la data incendiului și de la începutul anului 2009 ca să fi existat o informare valabilă a vânzătorului sau dacă a fost sau nu a fost vorba despre o vânzare de bunuri de consum în sensul articolului 7:23 alineatul (1) din BW.

39. La 26 iulie 2011, doamna Faber a formulat apel împotriva hotărârii respective la instanța de trimitere. Ea nu a susținut nici în procedura de apel că a semnat contractul de vânzare în calitate de consumator, și nici nu a atacat respectiva parte din hotărârea pronunțată de Rechtbank. Instanța de trimitere consideră că nu îi este posibil să adopte un punct de vedere în privința acestui subiect pe baza informațiilor existente în dosar.

40. Doamna Faber a fost asistată de un avocat în cursul procedurii desfășurate în primă instanță și în apel.

41. În acest context, instanța de trimitere a adresat Curții următoarele întrebări:

- „1) Fie în temeiul principiului efectivității, fie în temeiul obiectivului urmărit prin Directiva 1999/44 de a asigura un nivel ridicat de protecție a consumatorilor în Uniune sau în temeiul altor dispoziții sau norme de drept al Uniunii, instanța națională este obligată să examineze din oficiu aspectul dacă cumpărătorul dintr-un contract de vânzare este un consumator în sensul articolului 1 alineatul (2) litera (a) din Directiva 1999/44?
- 2) În cazul în care răspunsul la prima întrebare este afirmativ: această obligație există și în cazul în care dosarul cauzei nu cuprinde informații cu privire la situația de fapt (sau acestea sunt insuficiente sau contradictorii) pe baza cărora să se poată stabili calitatea cumpărătorului?
- 3) În cazul în care răspunsul la prima întrebare este afirmativ: această obligație există și într-o procedură de apel în care cumpărătorul nu a contestat hotărârea primei instanțe în ceea ce privește faptul că în această hotărâre instanța de fond nu a examinat (din oficiu) acest aspect și că nu s-a pronunțat în mod expres cu privire la problema dacă cumpărătorul trebuie considerat consumator?
- 4) [Articolul 5 din] Directiva 1999/44 trebuie considerat drept o normă echivalentă cu normele naționale care sunt de ordine publică în cadrul ordinii juridice interne?
- 5) Principiul efectivității, nivelul ridicat de protecție a consumatorilor urmărit în Uniune prin dispozițiile Directivei 1999/44 sau alte dispoziții sau norme de drept al Uniunii se opun dreptului olandez în măsura în care acesta impune consumatorului-cumpărător o obligație de a invoca neconformitatea și o sarcină a probei cu privire la obligația de informare (în timp util) a vânzătorului despre pretinsa neconformitate a bunului livrat?
- 6) Principiul efectivității, nivelul ridicat de protecție a consumatorilor urmărit în Uniune prin dispozițiile Directivei 1999/44 sau alte dispoziții sau norme de drept al Uniunii se opun dreptului olandez în măsura în care acesta impune consumatorului-cumpărător o obligație de a invoca și de a face dovada că bunul este neconform și că această neconformitate a devenit

aparentă în termen de șase luni de la livrare? Ce înseamnă noțiunea «neconformitate care devine aparentă» de la articolul 5 alineatul (3) din Directiva 1999/44 și în special în ce măsură trebuie consumatorul-cumpărător să prezinte fapte și împrejurări care privesc neconformitatea (cauza acesteia)? În acest sens, este suficient dacă consumatorul-cumpărător invocă și, în caz de contestare motivată, face dovada că bunul achiziționat nu funcționează (bine) sau trebuie să invoce și, în caz de contestare motivată, trebuie să facă dovada că neconformitatea bunului vândut este (a fost) cauza pentru care bunul nu funcționează (bine)?

7) Pentru a răspunde la întrebările precedente este relevant și aspectul că în prezenta procedură doamna Faber a fost reprezentată de un avocat în fața ambelor instanțe?”

42. Guvernele austriac, belgian și olandez, precum și Comisia Europeană au depus observații scrise. Hazet, guvernul olandez și Comisia au prezentat observații orale în ședința din 11 septembrie 2014.

Aprecieri

Considerații introductive

43. Într-un litigiu privat precum cel în discuție, niciuna dintre părți nu se poate prevala de efectul direct al Directivei 1999/44. Totuși, o instanță națională sesizată cu un astfel de litigiu este obligată, „atunci când aplică dispoziții de drept intern, să ia în considerare totalitatea normelor dreptului național și să le interpreteze, în măsura posibilului, în lumina textului, precum și a finalității directivei aplicabile în materie, în vederea identificării unei soluții conforme cu obiectivul urmărit de aceasta”¹⁰. În prezenta cauză, instanța de trimitere solicită îndrumări cu privire la interpretarea Directivei 1999/44 în vederea aplicării corespunzătoare a articolului 7:18 alineatul (2) și a articolului 7:23 alineatul (1) din BW.

44. Întrebările preliminare au apărut în contextul unei proceduri judiciare inițiate de doamna Faber, care a cumpărat un autoturism de ocazie de la societatea Hazet și solicită de la aceasta despăgubiri pentru prejudiciul suferit. Hazet a invocat în apărare o dispoziție din dreptul național (din care o parte se aplică tuturor vânzărilor în general, iar alta, vânzărilor de bunuri de consum), susținând că doamna Faber a decăzut din dreptul de a solicita repararea prejudiciului întrucât a depus tardiv reclamația privind pretinsa neconformitate.

45. Probabil că problema statutului de consumator al doamnei Faber nu a fost analizată în primă instanță din cauză că Rechtbank a adoptat punctul de vedere potrivit căruia oricum ea a informat Hazet prea târziu și astfel a pierdut dreptul de a solicita despăgubiri. Nici doamna Faber însăși, care a introdus o acțiune în temeiul unei dispoziții din dreptul național care se pare că este aplicabilă tuturor tipurilor de vânzare [articolul 7:17 alineatul (1) din BW], nu a afirmat că are calitatea de consumator.

46. Pentru soluționarea apelului introdus de doamna Faber, instanța de trimitere consideră că este important să se stabilească dacă ea a avut sau nu a avut calitatea de consumator, deoarece acest aspect determină incidența anumitor dispoziții legislative [inclusiv a articolului 7:23 alineatul (1) ultima teză din BW]. Totuși, întrucât Rechtbank nu s-a pronunțat în această privință, articolele 24 și 149 din Rv și dispozițiile care reglementează apelul împiedică instanța de trimitere să analizeze din oficiu aspectul menționat. În apel, ea poate să procedeze astfel doar atunci când reglementările incidente sunt de ordine publică și, potrivit instanței de trimitere, legislația (națională) în materie de protecție a consumatorului nu intră în această categorie.

10 — A se vedea de exemplu Hotărârea LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, punctul 54 și jurisprudența citată.

47. În acest context, prima și a patra întrebare privesc problema dacă dreptul Uniunii impune ca o instanță națională să examineze din oficiu dacă cumpărătorul este un consumator în sensul Directivei 1999/44 și, prin urmare, dacă această directivă trebuie aplicată (într-adevăr, instanța națională ar trebui mai întâi să analizeze domeniul de aplicare al directivei, înainte de a aplica în special articolul 5¹¹, prin interpretarea reglementărilor naționale aplicabile într-un mod care să fie conform cu această dispoziție). Curtea a confirmat, în cazul legislației în materie de protecție a consumatorului (în special cu privire la clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii¹²), incidența principiului potrivit căruia, în lipsa unei armonizări a normelor de procedură, dreptul național continuă să se aplice sub rezerva respectării principiilor efectivității și echivalenței¹³. Considerăm că, în prezenta cauză, prima și a treia întrebare privesc în special principiul efectivității și problema dacă jurisprudența Curții, în special cea din domeniul clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii, se aplică prin analogie; în timp ce a patra întrebare poate fi interpretată în sensul că se referă mai mult la principiul echivalenței. În cazul în care există o obligație de a examina *ex officio* dacă cumpărătorul este un consumator în sensul Directivei 1999/44, atunci, prin intermediul celei de a doua și al celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită îndrumări referitoare la împrejurările în care o instanță națională are această obligație.

48. Totuși, a patra întrebare poate fi interpretată și în sensul (mai larg) că instanța de trimitere urmărește să afle dacă, în cazul în care stabilește că doamna Faber a avut calitatea de consumator și constată că ea a informat vânzătorul în timp util despre neconformitate [articolul 7:23 alineatul (1), ultima teză din BW], trebuie să aplice *ex officio* dispozițiile privind sarcina probei de la articolul 7:18 alineatul (2) din BW, prin care a fost pus transpus articolul 5 alineatul (3) din Directiva 1999/44. Vom aborda și acest aspect al celei de a patra întrebări.

49. A cincea întrebare se referă, în esență, la cum trebuie să se stabilească dacă un cumpărător a acționat în timp util atunci când, în conformitate cu articolul 5 alineatul (2) din Directiva 1999/44, un stat membru impune consumatorului obligația de a informa vânzătorul despre neconformitate în termen de două luni pentru a beneficia de drepturile sale, în special de cele prevăzute la articolul 3 din Directiva 1999/44. A șasea întrebare se concentrează pe articolul 5 alineatul (3) și pe sarcina probei aplicabilă în vederea determinării existenței sau inexistenței neconformității (și, prin urmare, a răspunderii vânzătorului). Vom analiza aceste două întrebări în mod separat. A șaptea întrebare este de sine stătătoare.

50. Înainte de a face această analiză, ne vom referi pe scurt la contextul în care au apărut prima, a patra și a șaptea întrebare.

51. Nu suntem de acord cu opinia Comisiei potrivit căreia întrebările privind examinarea *ex officio* a domeniului de aplicare al Directivei 1999/44 sunt inadmisibile. Poziția Comisiei se întemeiază pe faptul că niciuna dintre părțile litigiului principal nu pare să conteste calitatea de consumator a doamnei Faber și că, în consecință, aceste întrebări sunt pur ipotetice.

52. Este consacrat faptul că există o prezumție de relevanță a întrebărilor preliminare referitoare la probleme de interpretare adresate de o instanță națională în contextele factic și legislativ pe care le descrie. Respingerea de către Curte a unei cereri de decizie preliminară este posibilă numai dacă este evident că întrebările adresate nu au nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util întrebărilor¹⁴.

11 — A se vedea de exemplu Hotărârea VB Pénzügyi Lízing, C-137/08, EU:C:2010:659, punctul 49.

12 — Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273).

13 — A se vedea punctul 62 de mai jos.

14 — A se vedea de exemplu Hotărârea Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, punctul 38 și jurisprudența citată.

53. În prezenta cauză, problema aflată în discuția Curții nu este cine are calitatea de consumator în sensul Directivei 1999/44. Nici nu revine acesteia să stabilească dacă au existat suficiente informații pentru ca instanța de trimitere (și anterior Rechtbank) să decidă cu privire la calitatea doamnei Faber¹⁵. Dimpotrivă, întrebarea adresată Curții are ca obiect poziția care trebuie adoptată potrivit dreptului Uniunii în ceea ce privește examinarea *ex officio* a calității unui cumpărător în situația în care dreptul național pare să excludă o astfel de examinare. Așadar, întrebările preliminare sunt pertinente, iar nu ipotetice pentru procedura aflată pe rolul instanței de trimitere. Prin urmare, vom propune un răspuns la toate întrebările.

54. În pofida faptului că, în opinia noastră, întrebările privind examinarea *ex officio* sunt admisibile, recunoaștem că, având în vedere explicațiile suplimentare referitoare la rolul judecătorului în legislația Țărilor de Jos oferite de guvernul olandez la ședință, ne-a surprins faptul că (lăsând deoparte motivele pentru care doamna Faber nu s-a prevalat în mod expres de calitatea sa de consumator) Rechtbank nu a analizat statutul său, iar instanța de trimitere consideră că nu poate face acest lucru. Doamna Faber a invocat, în primă instanță și în apel, dispozițiile din BW care vizează atât vânzarea de bunuri de consum, cât și alte tipuri de vânzare și care (cel puțin parțial) par să transpună Directiva 1999/44. Hazet s-a întemeiat pe o dispoziție a cărei ultimă teză se aplică în mod special vânzării de bunuri de consum, iar restul, în general tuturor tipurilor de vânzare și care transpune articolul 5 alineatul (2) din Directiva 1999/44. Mai mult, în ședință, guvernul olandez a confirmat faptul că instanțelor le revine sarcina să identifice legea aplicabilă, să stabilească dacă reglementările naționale transpun dreptul Uniunii și să interpreteze dreptul olandez în conformitate cu acesta. Totuși, în lipsa unei înțelegeri mai clare a dreptului olandez, aspectele menționate reprezintă un temei insuficient pentru a concluziona că prima, a doua, a treia, a patra și a șaptea întrebare sunt inadmisibile.

55. În sfârșit, pentru a avea o imagine completă, adăugăm că rezultă, *inter alia*, din considerentele (8) și (16) ale Directivei 1999/44, din opțiunea statelor membre prevăzută la articolul 1 alineatul (3) de a exclude din sfera „bunurilor de consum” bunurile de ocazie vândute la anumite tipuri de licitație publică și din opțiunea prevăzută la articolul 7 alineatul (1) al doilea paragraf de a scurta durata răspunderii vânzătorului în cazul bunurilor de ocazie, faptul că Directiva 1999/44 se aplică, în principiu, în cazul unor astfel de bunuri.

Prima, a doua, a treia, a patra și a șaptea întrebare

56. Directiva 1999/44 garantează anumite drepturi ale consumatorilor, în special acela de a obține despăgubiri pentru neconformitatea bunurilor livrate de vânzător. Ea nu se referă însă la aspectul dacă instanțele naționale trebuie să stabilească din oficiu dacă Directiva 1999/44 și protecția pe care o oferă se aplică într-un litigiu aflat pe rolul lor.

57. Potrivit unei jurisprudențe constante, în lipsa unei armonizări a normelor de procedură, statele membre rămân competente să își organizeze sistemul judiciar (principiul autonomiei procedurale)¹⁶. Simpla supremație a dreptului Uniunii nu înseamnă că dreptul procesual național trebuie să fie întotdeauna înlăturat în vederea aplicării dreptului Uniunii¹⁷. Dar exercitarea acestei competențe de către statele membre este supusă principiilor efectivității și echivalenței, care fac parte din dreptul Uniunii¹⁸ și care garantează în mod indirect respectarea supremației sale.

15 — Deși suntem de acord cu Comisia, precum și cu guvernul olandez, că pare să existe un volum considerabil de informații disponibile pentru clarificarea acestui aspect.

16 — A se vedea, în contextul protecției consumatorilor, de exemplu Hotărârea Sánchez Morcillo și Abril García, C-169/14, EU:C:2014:2099, punctul 31 și jurisprudența citată.

17 — Pentru o discuție utilă privind acest subiect, a se vedea Concluziile avocatului general Jacobs prezentate în cauzele van Schijndel și van Veen, C-430/93 și C-431/93, EU:C:1995:185, punctele 24-30. Pentru un punct de vedere diferit, a se vedea Concluziile avocatului general Darmon prezentate în cauza Verholen și alții, C-87/90-C-89/90, EU:C:1991:223, punctul 19.

18 — A se vedea, în contextul Directivei 1999/44, Hotărârea Duarte Hueros, C-32/12, EU:C:2013:637, punctul 31 și jurisprudența citată. Aceasta a fost prima cauză în care s-a ridicat problema invocării în justiție a drepturilor consumatorilor prevăzute de Directiva 1999/44. A se vedea și Concluziile avocatului general Kokott prezentate în cauza Duarte Hueros, C-32/12, EU:C:2013:128, punctul 3.

58. Principiul echivalenței impune ca, în dreptul național, cererile bazate pe dreptul Uniunii să nu aibă un tratament mai puțin favorabil decât cele întemeiate pe dreptul intern¹⁹. În acest sens, instanța națională trebuie să analizeze scopul și caracteristicile esențiale ale acțiunilor interne despre care se susține că sunt similare²⁰. O aplicare specială a acestui principiu, vizibilă și în jurisprudența Curții referitoare la alte directive ale Uniunii în domeniul protecției consumatorului, este aceea că, atunci când dreptul național impune examinarea *ex officio* a unei norme interne, același lucru trebuie să fie valabil și în cazul normei echivalente din dreptul Uniunii. Astfel, „[a]tunci când, în virtutea dreptului național, instanțele trebuie să ridice din oficiu probleme de drept bazate pe norme interne de natură obligatorie în lipsa unei inițiative a părților în acest sens, o asemenea obligație există și în cazul normelor obligatorii [ale Uniunii]” sau „dacă dreptul intern conferă instanțelor posibilitatea de a aplica din oficiu asemenea norme”²¹.

59. Principiul efectivității înseamnă că dreptul național nu trebuie să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de dreptul Uniunii²². Atunci când se verifică respectarea acestui principiu, este necesar să se țină cont de locul pe care îl ocupă o anumită prevedere în cadrul procedurii în ansamblul său, de modul în care se derulează, precum și de particularitățile procedurii respective în fața instanțelor naționale și să se analizeze, dacă este cazul, principiile de bază ale sistemului judiciar intern, inclusiv protecția dreptului la apărare, principiul securității juridice și buna desfășurare a procedurii²³.

60. În prezenta cauză, dreptul procesual național impune judecătorilor să respecte principiul autonomiei părților. Aceștia trebuie să își întemeieze deciziile pe cererile, pe argumentele și pe faptele prezentate de părți. Cu excepția faptelor care sunt de notorietate, ei pot analiza numai acele fapte care au fost menționate în observațiile părților. Curțile de apel pot să aplice din oficiu doar normele de ordine publică²⁴. Ne-am exprimat deja îndoiala că dreptul olandez ar împiedica de fapt instanțele naționale, în împrejurări precum cele din prezenta cauză, să stabilească dacă o persoană ca doamna Faber are calitatea de consumator pe baza informațiilor de drept și de fapt de care dispun²⁵. Însă, în scopul prezentei cauze, trebuie să se pornească de la premisa că normele respective exclud, din perspectiva dreptului olandez, analizarea de către o instanță națională a poziției unui cumpărător ca doamna Faber. În caz contrar, prima, a doua, a treia, a patra și a șaptea întrebare nu s-ar fi formulat niciodată în contextul prezentului litigiu.

61. Dreptul Uniunii obligă totuși o instanță în împrejurări precum cele în discuție să examineze dacă situația doamnei Faber intră în domeniul de aplicare al Directivei 1999/44 și, în caz afirmativ, în ce condiții?

19 — A se vedea de exemplu Hotărârea Sánchez Morcillo și Abril García, EU:C:2014:2099, punctul 31 și jurisprudența citată.

20 — A se vedea de exemplu Hotărârea Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, punctul 50 și jurisprudența citată.

21 — Hotărârea van Schijndel și van Veen, C-430/93 și C-431/93, EU:C:1995:441, punctele 13 și 14, precum și jurisprudența citată. A se vedea de asemenea de exemplu Hotărârea Jörös, C-397/11, EU:C:2013:340, punctul 30 și jurisprudența citată.

22 — A se vedea de exemplu Hotărârea Sánchez Morcillo și Abril García, EU:C:2014:2099, punctul 31 și jurisprudența citată.

23 — A se vedea de exemplu Hotărârea Sánchez Morcillo și Abril García, EU:C:2014:2099, punctul 34 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea Kušionová, EU:C:2014:2189, punctul 52 și jurisprudența citată.

24 — A se vedea punctele 25 și 26 de mai sus.

25 — A se vedea punctul 54 de mai sus.

62. Curtea a impus, în special în temeiul principiului efectivității, analizarea *ex officio* a dispozițiilor individuale ale altor directive ale Uniunii din domeniul protecției consumatorului²⁶. În opinia noastră, a procedat astfel în esență întrucât legiuitorul a elaborat de regulă directivele respective plecând de la premisa că consumatorul este partea mai vulnerabilă care nu își cunoaște sau este posibil să nu își cunoască drepturile și care altfel ar putea să nu beneficieze deloc de protecție. Curtea a dezvoltat această jurisprudență separat de cauzele care au implicat întrebări similare în contextul altor domenii de drept al Uniunii²⁷.

63. Astfel, cu privire la Directiva 93/13²⁸, Curtea a statuat că dreptul Uniunii impune instanțelor naționale să examineze din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale atunci când dispun de elementele de drept și de fapt necesare²⁹. Motivul este că Directiva 93/13 „se bazează pe ideea că un consumator se găsește într-o situație de inferioritate față de un vânzător sau furnizor în ceea ce privește atât puterea de negociere, cât și nivelul de informare”³⁰. Consumatorul aderă la condițiile stabilite de un vânzător profesionist fără a putea exercita o influență asupra acestora³¹. Astfel, doar o acțiune pozitivă care nu are legătură cu cea a părților contractante efective poate corecta un astfel de dezechilibru³². În consecință, Curtea a adoptat cu privire la Directiva 93/13 punctul de vedere potrivit căruia, „protecția eficientă a consumatorului poate fi asigurată numai dacă instanța națională recunoaște faptul că are posibilitatea de a evalua din oficiu clauzele de acest fel”³³. Din aceleași motive, este interzisă adoptarea unei norme naționale care prevede un termen de prescripție pentru constatarea caracterului abuziv al unei clauze³⁴. Totuși, în același context, Curtea a adăugat că respectarea principiului efectivității nu poate „merge până la a suplini integral pasivitatea totală a consumatorului vizat”³⁵.

64. În opinia noastră, clauzele abuzive sunt în esență prevederi contractuale pe care vânzătorul le-a introdus în deplină cunoștință de cauză, al căror caracter abuziv nu are interesul să îl facă cunoscut, dar pe care are interesul să le impună, în timp ce consumatorul se află adesea în imposibilitatea de a le contesta sau de a fi complet informat despre caracterul lor abuziv. În consecință, fără intervenția unei terțe părți, protecția juridică împotriva clauzelor contractuale abuzive este grav diminuată.

65. Este posibil să nu fie atât de ușor de justificat intervenția *ex officio* a unei instanțe naționale în legătură cu dispozițiile individuale ale altor directive din domeniul protecției consumatorului. Astfel, avocatul general Kokott a adoptat în cauza Duarte Hueros punctul de vedere potrivit căruia, în timp ce atât Directiva 93/13, cât și Directiva 1999/44 se referă la protecția consumatorului în raporturile juridice și urmăresc realizarea unui nivel ridicat de protecție a acestuia, situația în care reglementările urmăresc să compenseze poziția mai dezavantajoasă în care se află un consumator în momentul încheierii unui contract (Directiva 93/13) este distinctă de cea care se referă la executarea unui

26 — Această jurisprudență acoperă dispoziții ale directivelor privind, *inter alia*, clauzele abuzive din contractele încheiate cu consumatorii și creditele de consum.

27 — A se vedea distincția făcută la punctul 40 din Hotărârea van der Weerd și alții, C-222/05-C-225/05, EU:C:2007:318.

28 — Directiva 93/13, la fel ca Directiva 1999/44, are drept scop asigurarea unui nivel ridicat de protecție a consumatorilor. De fapt, Comisia (susținută de Parlament) a avut intenția de a armoniza într-un singur instrument anumite aspecte ale vânzării de bunuri, ale garanțiilor și ale clauzelor abuzive din contractele încheiate cu consumatorii. Totuși, Consiliul a preferat să abordeze aceste chestiuni în mod separat. A se vedea rezumatul respectivei dezbateri în Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind vânzarea de bunuri de consum și garanțiile conexe (prezentată de Comisie), COM(95) 520 final, p. 2 (și documentele citate în aceasta) (JO 1996, C 307, p. 8). Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 prevede: „Statele membre stabilesc că clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator de către un vânzător sau un furnizor, în conformitate cu legislația internă, nu creează obligații pentru consumator, iar contractul continuă să angajeze părțile prin aceste clauze, în cazul în care poate continua să existe fără clauzele abuzive.”

29 — A se vedea de exemplu Hotărârea Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, punctul 32.

30 — A se vedea de exemplu Hotărârea Kušionová, EU:C:2014:2189, punctul 48 și jurisprudența citată.

31 — A se vedea de exemplu Hotărârea Kušionová, EU:C:2014:2189, punctul 48 și jurisprudența citată.

32 — A se vedea de exemplu Hotărârea VB Pénzügyi Lízing, EU:C:2010:659, punctul 48 și jurisprudența citată.

33 — Hotărârea Océano Grupo Editorial și Salvat Editores, C-240/98-C-244/98, EU:C:2000:346, punctul 26.

34 — Hotărârea Cofidis, C-473/00, EU:C:2002:705, punctul 38.

35 — Hotărârea Kušionová, EU:C:2014:2189, punctul 56 și jurisprudența citată (aceasta din urmă a avut ca obiect o situație în care consumatorul nu a introdus nicio acțiune în justiție pentru a se prevala de drepturile sale).

contract deja încheiat (Directiva 1999/44). Ea a considerat că, în acest din urmă caz, prestația neconformă nu depinde de voința părților, iar consumatorul nu se află într-o poziție la fel de defavorizată ca în cazul clauzelor abuzive, întrucât poate să constate cu ușurință dacă bunul cumpărat are calitatea convenită³⁶.

66. Suntem de acord că cele două categorii de consumatori nu sunt în aceeași poziție. Totuși, este posibil să existe încă o asimetrie a informației (poate într-o măsură mai mică), astfel încât, după încheierea contractului, consumatorul să rămână partea defavorizată în ceea ce privește conformitatea cu contractul a bunurilor livrate. Cu excepția cazului în care, la încheierea contractului, consumatorul cunoștea sau nu putea în mod rezonabil să nu cunoască neconformitatea (sau în cazul în care neconformitatea își are originea în materialele furnizate de consumator)³⁷, evaluarea conformității depinde de informațiile disponibile, îndeosebi de cele incluse în contract, care privesc în special scopul, calitatea și performanța bunului³⁸. Aceasta rezultă din elementele enumerate la articolul 2 alineatul (2). În opinia noastră, în prezenta cauză nu este necesar să se stabilească dacă lista este exhaustivă³⁹. În cazul de față este suficient să se considere că evaluarea respectivă se întemeiază pe informațiile comunicate consumatorului de vânzător (înainte de încheierea contractului), pe informațiile comunicate vânzătorului de consumator în momentul încheierii contractului, pe ipotezele generale privind utilizarea bunului și pe declarațiile publice făcute de vânzător, de producător sau de reprezentantul său. Mai mult, este posibil ca adesea vânzătorul să fie cel care alege bunul concret care urmează să fie livrat consumatorului (deși nu întotdeauna se întâmplă astfel). Prin urmare, consumatorul se află de multe ori într-o poziție mai vulnerabilă pentru a aprecia dacă și în ce măsură bunul nu corespunde cu ceea ce se putea aștepta în mod rezonabil să primească.

67. Oricum, întrebarea cu privire la examinarea *ex officio* din prezenta cauză *nu* are în vedere o dispoziție din Directiva 1999/44 referitoare la executarea contractului. Ea nu are ca obiect nici o dispoziție care reglementează despăgubirile în caz de neconformitate (articolul 3) sau care prevede condiții privind termenele și norme în materie de probațiune, pertinente pentru invocarea și stabilirea răspunderii vânzătorului pentru lipsa de conformitate și solicitarea acestor despăgubiri (articolul 5, la care se referă a cincea și a șasea întrebare)⁴⁰. Dimpotrivă, întrebarea privește problema preliminară a *domeniului de aplicare* al Directivei 1999/44. În cazul în care dreptul Uniunii impune instanței de trimitere să examineze din oficiu dacă doamna Faber are calitatea de consumator, iar instanța respectivă concluzionează că are această calitate, atunci este clar că atât ea, cât și Hazet s-au întemeiat pe legislația națională care transpune Directiva 1999/44. Instanța națională ar trebui apoi să stabilească dacă articolul 7:23 alineatul (1) ultima teză din BW se aplică sau nu se aplică și, dacă răspunsul este afirmativ, să îl interpreteze în conformitate cu articolul 5 alineatul (2) din Directiva 1999/44. În împrejurările prezentei cauze nu se ridică însă problema examinării *ex officio* a articolului 5 alineatul (2). Astfel, în opinia noastră, nu este posibil ca în cazul de față să se răspundă la întrebările instanței de trimitere stabilind mai întâi dacă o anumită dispoziție trebuie să fie aplicată *ex officio* și utilizând rezultatul pentru a stabili dacă domeniul de aplicare al Directivei 1999/44 trebuie de asemenea să fie analizat *ex officio*⁴¹.

68. Prin urmare, problema examinării *ex officio* apare în prezenta cauză la un nivel mai general și abstract.

36 — Concluziile avocatului general Kokott prezentate în cauza Duarte Hueros, EU:C:2013:128, punctele 43, 44, 47 și 48.

37 — Articolul 2 alineatul (3) din Directiva 1999/44.

38 — Articolul 2 alineatul (2) din Directiva 1999/44. A se vedea și considerentul (7) al acesteia.

39 — Considerentul (8) al directivei sugerează că lista nu este exhaustivă.

40 — A se vedea punctele 80-90 de mai jos.

41 — A se compara de exemplu cu obligația de motivare din Hotărârea VB Pénzügyi Lízing, EU:C:2010:659, punctul 49.

69. Considerăm că răspunsul la prima întrebare trebuie să fie acela că, în situația în care un cumpărător a inițiat o acțiune în despăgubire împotriva unui vânzător în temeiul unor dispoziții din dreptul național care se aplică, *inter alia*, contractelor încheiate cu consumatorii, fără să susțină în mod expres că are calitatea de consumator, o normă din dreptul procesual național nu poate împiedica instanța națională să examineze dacă acea persoană este în mod efectiv un consumator în sensul Directivei 1999/44 și, în consecință, să aplice legislația națională în domeniul protecției consumatorului, interpretată în conformitate cu Directiva 1999/44. Principiul efectivității impune ca o astfel de normă de procedură națională să nu producă efecte pentru a permite instanței naționale să examineze din oficiu dacă un cumpărător cum este doamna Faber are calitatea de consumator în sensul Directivei 1999/44.

70. Motivul este acela că legiuitorul a ales să garanteze consumatorilor un nivel ridicat de protecție întrucât ei se află de regulă într-o poziție mai vulnerabilă în raporturile contractuale cu un vânzător. Astfel, Directiva 1999/44 garantează un nivel ridicat de protecție a consumatorilor⁴² tuturor persoanelor fizice pe care le vizează definiția de la articolul 1 alineatul (2) litera (a) din această directivă⁴³. Pe baza acestui raționament, legiuitorul a creat o serie de norme care, cu excepția cazului în care se prevede în mod expres altfel, instituie un nivel minim de protecție pe care statele membre, precum și părțile la contractele încheiate cu consumatori trebuie să îl respecte. Astfel, se aplică un nivel obligatoriu de protecție. Prin urmare, este logic să existe o normă de ordine publică potrivit căreia instanța națională este obligată să examineze dacă, într-o procedură inițiată de un cumpărător pentru valorificarea drepturilor sale legate de achiziționarea unui bun, reclamantul se încadrează în domeniul de aplicare al Directivei 1999/44 (și al altor directive în domeniul protecției consumatorului)⁴⁴, deoarece o astfel de protecție consolidează eficacitatea deplină a directivei respective și reduce la minimum riscul ca, din cauza necunoașterii legii, un cumpărător să beneficieze de un nivel de protecție mai scăzut decât cel garantat de dreptul Uniunii⁴⁵.

71. Totuși, această cerință nu implică în mod automat că o instanță națională trebuie să examineze din oficiu fiecare dispoziție din Directiva 1999/44. În cazul fiecărei dispoziții individuale, cerința respectivă trebuie să fie analizată de Curte de la caz la caz. Motivul este îndeosebi acela că nivelul de protecție a consumatorului poate fi diferit în funcție de dispoziția aflată în discuție, iar un consumator poate decide în mod expres să *nu* își exercite un drept sau să *nu* se prevaleze de o anumită dispoziție⁴⁶. Mai mult, nu se poate exclude posibilitatea ca (poate în mod excepțional) unele dispoziții individuale să protejeze mai curând vânzătorul decât cumpărătorul⁴⁷.

42 — A se vedea Hotărârea Duarte Hueros, EU:C:2013:637, punctul 25.

43 — În opinia noastră, obligația respectivă există în pofida articolului 9, care obligă statele membre să ia măsuri corespunzătoare pentru a informa consumatorii cu privire la legislația internă de transpunere a Directivei 1999/44 și să încurajeze, după caz, organizațiile profesionale să informeze consumatorii asupra drepturilor lor și despre faptul că, prin contract și alte elemente specifice unei anumite cauze, consumatorul poate fi informat în privința drepturilor sale, în special atunci când dreptul național și/sau dreptul Uniunii impun ca astfel de informații să fie incluse în contract sau comunicate consumatorului înainte de încheierea acestuia.

44 — Admitem că este posibil ca această poziție să aibă implicații și asupra unor domenii din dreptul Uniunii care, în mod similar, protejează în mod vădit o parte contractantă mai vulnerabilă care se află într-un raport contractual cu o altă parte mai puternică sau cu o instituție publică. Un exemplu evident în acest sens sunt reglementările din dreptul Uniunii care protejează lucrătorii în ambele tipuri de raporturi juridice.

45 — A se vedea, în contextul dispozițiilor individuale privind clauzele abuzive, Hotărârea Océano Grupo Editorial și Salvat Editores, EU:C:2000:346, punctul 26. În alte contexte, a se vedea Hotărârea Mostaza Claro, C-168/05, EU:C:2006:675, punctul 28 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea Rampion și Godard, C-429/05, EU:C:2007:575, punctul 65.

46 — A se vedea de exemplu, în ceea ce privește articolul 6 din Directiva 93/13, Hotărârea Jörös, EU:C:2013:340, punctul 41 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea Asbeek Brusse și de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, punctul 49.

47 — Astfel, acest lucru este posibil în cazul unor elemente distincte ale articolului 5 din Directiva 1999/44, pe care le vom analiza atunci când vom aborda a cincea și a șasea întrebare.

72. Concluzia noastră nu diferă după cum respectivul consumator a fost sau nu a fost reprezentat de un avocat (care face obiectul celei de a șaptea întrebări). O astfel de împrejurare nu poate modifica sensul dreptului Uniunii sau domeniul de aplicare al principiilor efectivității și echivalenței. Deși o persoană ar trebui să cunoască mai bine (ar fi de așteptat) faptul că deține calitatea de consumator și drepturile aferente cu atât mai mult atunci când este asistată de un avocat, simplul fapt că un consumator beneficiază de această asistență nu poate să dovedească sau să constituie temeiul pentru o prezumție în acest sens⁴⁸.

73. În plus, cerința de a examina *ex officio* domeniul de aplicare al Directivei 1999/44 este supusă aceluiași condiții pe care Curtea le-a stabilit cu privire la alte directive din domeniul protecției consumatorului (problema pe care o ridică a doua și a treia întrebare). Astfel, elementele de drept și de fapt necesare pentru îndeplinirea acestei sarcini trebuie să se afle la dispoziția instanței naționale⁴⁹, fie că elementele respective există deja în dosarul cauzei, fie că instanța națională le poate obține în conformitate cu dreptul procesual național. Instanța națională nu poate depăși limitele litigiului stabilite de părți. Aceeași obligație de examinare *ex officio* și aceleași condiții există în cazul unui apel atunci când (i) cel puțin una dintre părți a invocat dispoziții din dreptul național care transpun (cel puțin parțial) Directiva 1999/44 și (ii) în funcție de aspectul dacă o parte are (sau nu are) calitatea de consumator, aceasta poate (sau nu poate) beneficia de protecția sporită pe care o acordă dispozițiile menționate.

74. În cazul în care Curtea nu este de acord cu concluzia noastră, principiul echivalenței impune totuși instanței naționale să examineze dacă doamna Faber a avut calitatea de consumator în sensul Directivei 1999/44?

75. În opinia noastră, reglementările procedurale olandeze în discuție se aplică indiferent dacă un consumator și-a întemeiat cererea pe dreptul Uniunii sau pe dreptul național.

76. Principiul echivalenței stă și la baza celei de a patra întrebări, care se referă la articolul 5 din Directiva 1999/44. Totuși, considerăm că dispoziția din dreptul național care transpune articolul 5 alineatul (2) [în speță articolul 7:23 alineatul (1) din BW] face obiectul dezbaterii în fața instanței de trimitere. Prin urmare, nu se ridică problema examinării *ex officio* a articolului 5 alineatul (2). Dimpotrivă, instanței naționale îi revine să interpreteze dreptul național în conformitate cu articolul 5⁵⁰.

77. Totuși, dacă instanța de trimitere constată că doamna Faber are calitatea de consumator și a respectat articolul 7:23 alineatul (1) din BW, se ridică atunci întrebarea dacă trebuie să aplice *ex officio* norma privind sarcina probei stabilită la articolul 7:18 alineatul (2) din BW, care transpune în dreptul olandez articolul 5 alineatul (3) din Directiva 1999/44. Doar în acest context trebuie să fie abordată a patra întrebare.

78. Norma privind sarcina probei de la articolul 5 alineatul (3) se aplică atunci când este necesar să se stabilească dacă vânzătorul este răspunzător pentru neconformitate. În cazul în care în prima instanță nu s-au făcut constatări de fapt relevante (întrucât, de exemplu, s-a statuat că, prin notificarea tardivă, respectivul consumator a pierdut dreptul de a formula o astfel de acțiune), considerăm că este improbabil ca instanța care judecă ulterior apelul să poată în mod necesar să aplice norma respectivă. Nu știm dacă această dilemă poate fi soluționată potrivit dreptului procesual național (de exemplu, prin retrimiteră cauzei la instanța care a pronunțat hotărârea atacată pentru efectuarea unor cercetări suplimentare privind situația de fapt). În consecință, avem anumite îndoieli legate de relevanța problemei examinării *ex officio* a normei de la articolul 5 alineatul (3) din Directiva 1999/44 pentru soluționarea apelului doamnei Faber de către instanța de trimitere.

48 — A se vedea și Hotărârea Rampion și Godard, EU:C:2007:575, punctul 65.

49 — A se vedea de exemplu Hotărârea Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punctul 46 și jurisprudența citată.

50 — A se vedea considerentele (22) și (24) ale Directivei 1999/44 și articolul 8 din aceeași directivă.

79. În pofida faptului că, în contextul prezentei proceduri, Curtea nu poate stabili care sunt normele de ordine publică din dreptul olandez, aceasta poate răspunde la a patra (dar și la a șasea) întrebare oferind îndrumări cu privire la interpretarea articolului 5 alineatul (3) din Directiva 1999/44. Această dispoziție oferă protecție obligatorie consumatorilor prin răsturnarea parțială a sarcinii probei pentru a îmbunătăți condițiile în care ei pot beneficia de drepturile conferite de Directiva 1999/44, în special de despăgubirile disponibile în cazul răspunderii vânzătorului. Nici statele membre, nici părțile care încheie contracte cu consumatorii nu pot prevedea o sarcină a probei mai strictă⁵¹. Sarcina probei este modificată în favoarea consumatorilor întrucât ei se află în general într-o poziție mai vulnerabilă în raport cu vânzătorii în ceea ce privește informațiile disponibile despre bunul respectiv și despre starea în care a fost livrat. Fără răsturnarea (cel puțin) parțială a sarcinii probei, exercitarea efectivă a drepturilor consumatorilor într-un domeniu care reprezintă principala sursă a disputelor ar fi grav afectată⁵². Astfel, considerăm că principiul efectivității impune aplicarea *ex officio* a articolului 5 alineatul (3), cu condiția ca instanța națională să aibă la dispoziție elementele de drept și de fapt necesare și să nu modifice limitele litigiului care au fost stabilite de părți. În măsura în care articolul 5 alineatul (3) are trăsături similare cu cele ale unei norme de ordine publică potrivit dreptului național, principiul echivalenței poate de asemenea impune ca o instanță națională precum cea din litigiul principal să aplice din oficiu orice dispoziție din dreptul intern care transpune articolul menționat.

A cincea întrebare

80. Țările de Jos s-au prevalat de articolul 5 alineatul (2) din Directiva 1999/44 pentru a impune consumatorului cerințe legate de notificare⁵³. Prin intermediul celei de a cincea întrebări, instanța de trimitere urmărește să afle cum trebuie să stabilească dacă cerințele respective au fost îndeplinite de consumator.

81. În opinia noastră, acest aspect este reglementat de legislația națională în materie de probațiune. Atât timp cât dreptul intern prevede un termen care nu este mai scurt de două luni, cât nu impune norme care să modifice conținutul obligațiilor instituite de articolul 5 și este în mod normal compatibil cu principiile echivalenței și efectivității, Directiva 1999/44 nu limitează competența statelor membre de a stabili și de a aplica normele referitoare la probațiune pe care le consideră adecvate.

82. Astfel, de exemplu, articolul 5 alineatul (2) nu prevede modul în care consumatorul trebuie să informeze vânzătorul. Această dispoziție nici nu exclude, nici nu impune ca vânzătorul să fie informat mai curând în scris decât verbal. Totuși, întrucât realizarea acestei informări reprezintă o condiție prealabilă pentru exercitarea drepturilor garantate de Directiva 1999/44, considerăm că dreptul național nu poate impune condiții care să facă imposibilă sau foarte dificilă dovedirea de către consumator a faptului că a informat vânzătorul în mod adecvat și în timp util în sensul articolului 5 alineatul (2). Acest lucru rezultă de asemenea din principiul efectivității.

83. În mod similar, dreptul național nu trebuie să cuprindă norme în materie de probațiune care sunt incompatibile cu conținutul obligației stabilite la articolul 5 alineatul (2) și la alte subdiviziuni ale articolului 5. Astfel, în opinia noastră, un stat membru nu poate stabili că, în etapa în care consumatorul informează vânzătorul cu privire la neconformitate, el trebuie de asemenea să dovedească neconformitatea. Această interpretare este confirmată prin compararea textelor alineatelor (2) și (3) ale articolului 5. *Informarea* vânzătorului despre neconformitatea constatată [articolul 5 alineatul (2)] nu este același lucru cu *dovedirea* respectivei neconformități, la care face referire articolul 5 alineatul (3)⁵⁴. Un consumator informează vânzătorul în legătură cu neconformitatea

51 — A se vedea considerentul (22) al Directivei 1999/44 și articolul 8 alineatul (2) din aceasta.

52 — A se vedea considerentul (6) al Directivei 1999/44.

53 — A se vedea punctele 19-23 de mai sus.

54 — Se pare că există o distincție similară și în alte versiuni lingvistice ale articolului 5 din Directiva 1999/44.

pentru a continua să beneficieze de drepturile sale conferite de Directiva 1999/44. Acestea includ nu doar despăgubirile prevăzute de articolul 3 alineatul (3), ci și condițiile referitoare la termene și la normele în materie de probațiune de la articolul 5 alineatul (3). Informarea vânzătorului (atunci când este obligatorie) nu poate în mod logic avea loc decât *după* exercitarea sau *după* invocarea drepturilor care fac obiectul celorlalte dispoziții. Notificarea trebuie să aibă loc înainte ca respectivul consumator să ia decizia de a solicita despăgubiri și, în acest context, anterior prezentării dovezilor necesare pentru stabilirea răspunderii vânzătorului. În propunerea sa inițială privind Directiva 1999/44, Comisia a explicat că cerința impusă de (actualul) articol 5 alineatul (2) „consolidează securitatea juridică și încurajează diligența din partea cumpărătorului, ținând cont totodată de interesele vânzătorului”⁵⁵.

84. În opinia noastră, aceasta înseamnă că articolul 5 alineatul (2) este aplicabil în cazul în care consumatorul informează vânzătorul într-un mod prin care să îl avertizeze în legătură cu *posibila* neconformitate și, prin urmare, cu eventuala sa răspundere. Prin această informare a vânzătorului, consumatorul trebuie să identifice bunul și contractul de vânzare. El trebuie să facă legătura dintre bunul respectiv și vânzător. În lipsa informării în cauză, vânzătorul nu poate să știe care este bunul care poate atrage răspunderea sa. Prin informarea realizată trebuie să fie identificate și împrejurările care au determinat consumatorul să aducă la cunoștința vânzătorului această neconformitate. Pot exista diverse motive pentru care un consumator să considere că bunul care i-a fost livrat nu era, la momentul livrării sau ulterior, ceea ce s-ar fi putut aștepta în mod rezonabil să primească având în vedere descrierea sa din contract și alte informații pe care i le-a furnizat vânzătorul sau care au fost în alt mod disponibile. Totuși, în etapa respectivă, consumatorul nu trebuie să *dovedească* neconformitatea și *posibila* ei cauză.

85. Geneza legislativă a directivei confirmă această interpretare. Propunerea inițială a Comisiei referitoare la articolul 5 alineatul (2) primul paragraf a utilizat teza finală „[...] de la data la care el a constatat neconformitatea sau ar fi trebuit în mod normal să o constate”, iar nu „[...] de la data la care a constatat o astfel de neconformitate”. Potrivit expunerii de motive aferente propunerii menționate, această expresie a fost destinată să „determine consumatorul să examineze bunurile cu o atenție rezonabilă după primirea lor”. Totuși, ea nu a „stabilit o obligație strictă de a efectua o verificare detaliată a bunului sau de a-l testa pentru evaluarea modului de funcționare sau a performanțelor sale”⁵⁶.

A șasea întrebare

86. Prin intermediul celei de a șasea întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, precizări referitoare la sarcina probei potrivit articolului 5 alineatul (3) din Directiva 1999/44. Atunci când un stat membru impune consumatorului să informeze vânzătorul în conformitate cu articolul 5 alineatul (2), prezenta întrebare este relevantă numai în cazul în care consumatorul a făcut acest lucru în mod adecvat și în timp util, iar ulterior solicită să beneficieze în special de despăgubirile prevăzute la articolul 3 din Directiva 1999/44. Presumpția de la articolul 5 alineatul (3) se aplică, cu excepția cazului în care este incompatibilă cu natura bunurilor sau a neconformității. Dar instanța de trimitere nu a solicitat îndrumări referitoare la această excepție și, prin urmare, nu o vom aborda.

87. Articolul 5 alineatul (3) răstoarnă parțial sarcina probei în favoarea consumatorului, care, sub rezerva respectării unui termen, *nu* trebuie să demonstreze că neconformitatea exista deja atunci când a fost livrat bunul. Astfel, revine în continuare consumatorului să invoce și, dacă este necesar, să dovedească faptul că bunul livrat nu corespunde standardelor în ceea ce privește calitatea, performanța și caracterul adecvat scopului său la care el în mod rezonabil s-ar fi putut aștepta potrivit contractului și informațiilor enumerate la articolul 2 alineatul (2). Ceea ce trebuie demonstrat este caracterul necorespunzător, iar nu cauza sa. Astfel, în speță, nu este suficient ca un consumator cum

55 — COM(95) 520 final, citată la nota de subsol 28, p. 14.

56 — COM(95) 520 final, citată la nota de subsol 28, p. 14.

este doamna Faber să dovedească doar faptul că a avut loc incendiul. Dimpotrivă, ea trebuie să precizeze de ce consideră, în urma incendiului, că autoturismul livrat nu a corespuns așteptărilor sale bazate pe contract și pe alte informații relevante. În împrejurări precum cele din prezenta cauză, este posibil să fie suficient ca doamna Faber să arate că produsul nu mai poate fi (în mod adecvat) utilizat în scopul pentru care a fost achiziționat (întrucât ea nu mai poate conduce autoturismul), fără a fi necesar să identifice cauza acestei situații⁵⁷.

88. În orice caz, consumatorul nu este obligat să invoce și, atunci când este necesar, să dovedească faptul că îi este imputabil vânzătorului caracterul necorespunzător al bunului (ceea ce probabil ar implica examinarea stării bunului înainte sau în momentul livrării). O astfel de cerință ar lipsi complet de efecte norma prevăzută la articolul 5 alineatul (3). Mai mult, răspunderea vânzătorului în temeiul Directivei 1999/44 nu se bazează pe culpa sa. Aceasta rezultă și din articolul 4, care recunoaște vânzătorului dreptul la o acțiune în regres împotriva *producătorului* ale cărui acte sau omisiuni au cauzat neconformitatea. În plus, ar fi imposibil să se atribuie cumpărătorului o asemenea sarcină a probei, întrucât se poate presupune în mod rezonabil că, în principiu, vânzătorul dispune de mai multe informații (detaliate) în ceea ce privește bunul și starea în care a fost livrat. Consumatorului nu i se poate impune să aducă probe care nu se află la dispoziția sa⁵⁸. Acest lucru ar fi în completă contradicție cu scopul prezumției relative instituite de articolul 5 alineatul (3) și cu obiectivele mai largi ale Directivei 1999/44.

89. Din modul de redactare a articolului 5 alineatul (3) din Directiva 1999/44 și a considerentului (8) al acesteia rezultă că sarcina probei trece apoi la vânzător, care, pentru a evita angajarea răspunderii sale, trebuie să arate că neconformitatea nu a existat în momentul livrării⁵⁹ sau să combată în alt mod susținerile consumatorului și să conteste probele. Vânzătorul poate face acest lucru, de exemplu, demonstrând că defectul a fost cauzat de acte sau omisiuni ulterioare livrării bunului sau de un factor care nu îi este imputabil. Doar în această din urmă etapă admiterea cererii formulate de consumator depinde de probele pe care le aduce pentru a dovedi cauza neconformității.

90. În sfârșit, articolul 5 alineatul (3) stabilește cui revine sarcina probei, ce anume trebuie să dovedească și în ce ordine. Totuși, nu indică modul în care trebuie dovedite elementele necesare. În opinia noastră, în absența unor norme de drept al Uniunii, aceasta este un aspect reglementat de dreptul procesual național în materie de probațiune, care în prezentul context trebuie, desigur, să respecte și principiile echivalenței și efectivității⁶⁰.

Concluzie

91. Având în vedere considerațiile de mai sus, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare adresate de *Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden* după cum urmează:

„În situația în care un cumpărător a inițiat o acțiune în despăgubire împotriva unui vânzător în temeiul unor dispoziții din dreptul național care se aplică, *inter alia*, contractelor încheiate cu consumatorii, fără să susțină în mod expres că are calitatea de consumator, o normă din dreptul procesual național nu poate împiedica instanța națională să examineze dacă acea persoană este în mod efectiv un consumator în sensul Directivei 1999/44 a Parlamentului European și a Consiliului din 25 mai 1999 privind anumite aspecte ale vânzării de bunuri de consum și garanțiile conexe și, în consecință, să aplice legislația națională în domeniul protecției consumatorului interpretată în conformitate cu

57 — După cum s-a exprimat un membru al completului de judecată atunci când au fost adresate întrebările în ședință, un autoturism care corespunde scopului său nu ia foc în mod spontan.

58 — A se vedea de asemenea, de exemplu în contextul creditelor de consum, Concluziile avocatului general Wahl prezentate în cauza CA Consumer Finance, C-449/13, EU:C:2014:2213, punctul 37.

59 — Aceasta a fost și intenția Comisiei atunci când a propus această dispoziție: a se vedea COM(95) 520 final, citată la nota de subsol 28, p. 12.

60 — A se vedea de exemplu Hotărârea Arcor, C-55/06, EU:C:2008:244, punctul 191 și jurisprudența citată.

Directiva 1999/44. Totuși, această cerință este supusă condiției ca elementele de drept și de fapt necesare pentru îndeplinirea acestei sarcini să se afle la dispoziția instanței naționale, fie că elementele respective există deja în dosarul cauzei, fie că instanța națională le poate obține în conformitate cu dreptul procesual național. Instanța națională nu poate depăși limitele litigiului care au fost stabilite de părți. Aceeași obligație de examinare *ex officio* și aceleași condiții există în cazul unui apel atunci când (i) cel puțin una dintre părți a invocat dispoziții din dreptul național care transpun (cel puțin parțial) Directiva 1999/44 și (ii) în funcție de aspectul dacă o parte are (sau nu are) calitatea de consumator, aceasta poate (sau nu poate) beneficia de protecția sporită pe care o acordă dispozițiile menționate. Faptul că respectivul consumator a fost asistat de un avocat nu modifică această concluzie.

Principiul efectivității impune examinarea *ex officio* a articolului 5 alineatul (3), cu condiția ca instanța națională să aibă la dispoziție elementele de drept și de fapt necesare și să nu modifice limitele litigiului care au fost stabilite de părți. În măsura în care articolul 5 alineatul (3) are trăsături similare cu cele ale unei norme de ordine publică potrivit dreptului național, principiul echivalenței poate de asemenea impune ca o instanță națională precum cea din litigiul principal să aplice din oficiu orice dispoziție din dreptul intern care transpune articolul menționat.

Directiva 1999/44 nu limitează competența statelor membre de a stabili și de a aplica normele în materie de probațiune în ceea ce privește cerința ca, potrivit articolului 5 alineatul (2) din Directiva 1999/44, consumatorul să informeze vânzătorul despre neconformitate, atât timp cât dreptul național (i) prevede un termen care nu este mai scurt de două luni, (ii) nu impune norme care să modifice conținutul obligațiilor instituite de articolul 5 din Directiva 1999/44 și (iii) normele aplicabile nu sunt în alt mod mai puțin favorabile decât cele care reglementează acțiunile întemeiate pe dreptul intern și nu sunt concepute astfel încât să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de dreptul Uniunii.

Articolul 5 alineatul (3) răstoarnă parțial sarcina probei în favoarea consumatorului, care, sub rezerva respectării unui termen, *nu* trebuie să demonstreze că neconformitatea exista deja atunci când a fost livrat bunul. Astfel, revine totuși acestuia să constate că bunul livrat nu corespunde așteptărilor sale rezonabile bazate pe contract și pe informațiile enumerate la articolul 2 alineatul (2). Nu este necesar însă ca el să dovedească faptul că îi este imputabil vânzătorului caracterul necorespunzător al bunului.”